

Santa Puresa: amor fecund

1. Home i dona els va crear

La crida de Déu a l'home i la dona a «créixer i multiplicar-se», cal llegir-la sempre des de la perspectiva de la creació «a imatge i semblança» de la Trinitat (cf. *Gn* 1). Això fa que la generació humana, dins el context més ampli de la sexualitat, no sigui quelcom «purament biològic, sinó que pertanyi a la persona humana en allò que ella té de més íntim» (*Catecisme* 2361), i per tant, és essencialment diferent a la pròpia de la vida animal.

«Déu és amor» (1 *Jn* 4, 8), i el seu amor és fecund. D'aquesta fecunditat ha volgut que en participi la criatura humana, associant la generació de cada nova persona a un acte específic d'amor entre un home i una dona¹. Per això, «*el sexe no és cap realitat vergonyosa, sinó un present diví que s'ordena netament a la vida, a l'amor, a la fecunditat*»².

Sent l'home un individu compost de cos i ànima, l'acte amorós generatiu exigeix la participació de totes les dimensions de la persona: la corporeïtat, els afectes, l'esperit³.

El pecat original va trencar l'harmonia de l'home amb si mateix i amb els altres. Aquesta fractura ha tingut una repercussió particular en la capacitat de la persona de viure racionalment la sexualitat. D'una banda, enfosquint a la intel·ligència el nexa inseparable que hi ha entre les dimensions afectives i generatives de la unió conjugal; d'altra, dificultant el domini que la voluntat exerceix sobre els dinamismes afectius i corporals de la sexualitat.

La necessitat de purificació i maduració que exigeix la sexualitat en aquestes condicions no suposa de cap manera el seu rebuig, o una consideració negativa d'aquest do que l'home i la dona han rebut de Déu. Suposa més aviat la necessitat de "sanejar-lo perquè assoleixi la seva veritable grandesa"⁴. En aquesta tasca juga un paper fonamental la virtut de la castedat.

2. La vocació a la castedat

El Catecisme parla de vocació a la castedat perquè aquesta virtut és condició i part essencial de la vocació a l'amor, al do de si, amb el qual Déu crida cada persona. La castedat fa possible l'amor en la corporeïtat i a través d'ella⁵. D'alguna manera, hom pot dir que la castedat és la virtut que habilita la persona humana i la condueix en l'art de viure bé, en la benevolència i pau interior amb els altres homes i dones i amb ella mateixa; ja que la

¹ «Cadascun dels dos sexes, amb una dignitat igual, bé que d'una manera diferent, és imatge del poder i de la tendresa de Déu. La unió de l'home i de la dona en el matrimoni és una manera d'imitar en la carn, la generositat i la fecunditat del Creador: "L'home deixarà el pare i la mare i s'ajuntarà a la seva dona, i seran una sola carn"(*Gn* 2, 24). D'aquesta unió procedeixen totes les generacions humanes (cf. *Gn* 4, 1-2.25-26, 5, 1)» (*Catecisme* 2335).

² Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 24.

³ «Si l'home pretengués ser només esperit i volgués rebutjar la carn com si fos una herència merament animal, esperit i cos perdrien la seva dignitat. Si, per contra, repudia l'esperit, i per tant, considera la matèria, el cos, com una realitat exclusiva, malmet igualment la seva grandesa»(Benet XVI, enc. *Deus caritas est*, 25-XII-2005, 5).

⁴ «Certament, l'eros vol remuntar-nos «en èxtasi» cap al diví, dur-nos més enllà de nosaltres mateixos, però precisament per això necessita seguir un camí d'ascesi, renúncia, purificació i recuperació» (Idem).

⁵ «Déu és amor i viu en si mateix un misteri de comunió personal d'amor. Creant a la seva imatge... Déu inscriu en la humanitat de l'home i de la dona la vocació, i consegüentment la capacitat i la responsabilitat de l'amor i de la comunió» (Joan Pau II, Ex Ap *Familiaris consortio*, 22-XI-1981, 11).

sexualitat humana travessa totes les potències, des d'allò més físic i material, al més espiritual, acolorint les diferents facultats segons el masculí i el femení.

La virtut de la castedat no és, per tant, simplement un remei contra el desordre que el pecat origina en l'espera sexual, sinó una afirmació joiosa, ja que permet estimar Déu, i a través d'Ell als altres homes, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tota la ment i amb totes les forces (cf. *Mc* 12, 30)⁶.

«La virtut de la castedat es troba sota el vassallatge de la virtut cardinal de la templança» (*Catecisme* 2341) i «significa la integració reeixida de la sexualitat en la persona, i, per aquí, la unitat interior de l'home en el seu ésser corporal i espiritual» (*Catecisme* 2337).

És important en la formació de les persones, sobretot dels joves, en parlar de la castedat, explicar la relació profunda i estreta entre la capacitat d'estimar, la sexualitat i la procreació. Si no, podria semblar que es tracta d'una virtut negativa, ja que certament una bona part de la lluita per viure la castedat es caracteritza per l'intent de dominar les passions, que en algunes circumstàncies es dirigeixen a béns particulars que no són ordenables racionalment al bé de la persona considerada com un tot⁷.

En l'estat actual, l'home no pot viure la llei moral natural, i per tant la castedat, sense l'ajuda de la gràcia. Això no implica la impossibilitat d'una virtut humana que sigui capaç d'assolir un cert control de les passions en aquest camp, sinó la constatació de la magnitud de la ferida produïda pel pecat, que exigeix l'auxili diví per a una perfecta reintegració de la persona⁸.

3. L'educació en la castedat

La castedat atorga el domini de la concupiscència, que és part important del domini de si. Aquest domini és una tasca que dura tota la vida i suposa un esforç reiterat que pot ser especialment intens en algunes èpoques. La castedat ha de créixer sempre, amb la gràcia de Déu i la lluita ascètica (cf. *Catecisme* 2342)⁹.

«La caritat és la forma de totes les virtuts. Sota la seva influència, la castedat es presenta com una escola de donació de la persona. El domini d'un mateix s'ordena al do d'un mateix» (*Catecisme* 2346).

L'educació en la castedat és molt més que allò que alguns denominen de manera reduccionista educació sexual, i que s'ocupa fonamentalment de proporcionar informació sobre els aspectes fisiològics de la reproducció humana i els mètodes anticonceptius. La veritable educació en la castedat no es conforma amb informar sobre els aspectes biològics, sinó que ajuda a reflexionar sobre els valors personals i morals que entren en joc pel que fa

⁶ «La castedat és l'afirmació joiosa de qui sap viure el do de si, lliure de tot esclavatge egoista» (Pontifici Consell per la Família, *Sexualitat humana: veritat i significat*, 8-XII-1995, 17). «**La pureza és conseqüència de l'amor amb el qual hem fet donació al Senyor de l'ànima i el cos, les potències i els sentits. No és una negociació, és una afirmació joiosa**» (sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 5).

⁷ «La castedat suposa un *aprenentatge del domini d'un mateix*, que és una pedagogia de la llibertat humana. L'alternativa és clara: o l'home mana les seves passions i obté la pau, o es deixa esclavitzar per elles i es fa desgraciat (cf. *Si* 1, 22). "La dignitat de l'home exigeix que obri segons una elecció conscient i lliure, és a dir, mogut i induït personalment des de dins i no pas per un impuls intern cec o sota una mera coacció externa. L'home obté una tal dignitat quan, deslliurant-se de tota captivitat de les passions, persegueix el seu fi en la lliure elecció del bé i es procura amb eficàcia i iniciativa intel·ligent els ajuts oportuns" (*Gaudium et spes*, 17)» (*Catecisme* 2339).

⁸ «La castedat és una virtut moral. És també un do de Déu, una gràcia, un fruit de l'obra espiritual (cf. *Ga* 5, 22). L'Esperit Sant concedeix de poder imitar la pureza del Crist al qui ha estat regenerat amb l'aigua del baptisme (cf. *1 Jo* 3, 3)» (*Catecisme* 2345).

⁹ La maduració de la persona inclou el domini d'un mateix, els quals suposen el pudor, la templança, el respecte i l'obertura als altres (cf. *Congregació per l'Educació Catòlica, Orientacions educatives sobre l'amor humà*, 1-XI-1983, 35).

amb el naixement de la vida humana, i la maduració personal. Alhora, fomenta ideals grans d'amor a Déu i als altres, mitjançant l'exercici de les virtuts de la generositat, el do d'un mateix, el pudor que protegeix la intimitat, etc., que ajuden la persona a superar l'egoisme i la temptació de tancar-se en un mateix.

En aquest afany, els pares tenen una responsabilitat molt gran, ja que són els primers i principals mestres de la formació en la castedat dels fills¹⁰.

En la lluita per viure aquesta virtut són mitjans importants:

a) la pregària: demanar a Déu la virtut de la santa puresa¹¹; la freqüència de sagraments: són les medicines de la nostra debilitat;

b) el treball intens, evitar l'oci;

c) la moderació en el menjar i beguda;

d) la cura dels detalls de pudor i de modèstia, en el vestir, etc.;

e) rebutjar les lectures de llibres, revistes o diaris inconvenients, i evitar espectacles immorals;

f) ser molt sincers en la direcció espiritual;

g) oblidar-se de si mateix;

h) tenir una gran devoció a Maria santíssima, *Mater pulchrae dilectionis*.

La castedat és una virtut eminentment personal. Alhora, «implica un esforç cultural» (*Catecisme* 2344), ja que «el desenvolupament de la persona humana i el creixement de la societat estan mútuament condicionats»¹². El respecte dels drets de la persona reclama el respecte de la castedat, en particular el dret a «rebre una informació i una educació que respectin les dimensions morals i espirituals de la vida humana» (*Catecisme* 2344)¹³.

Les manifestacions concretes amb què es configura i creix aquesta virtut seran diferents depenent de la vocació rebuda. «Els casats són cridats a viure la castedat conjugal; els altres a practicar la castedat en la continència» (*Catecisme* 2349).

4. La castedat en el matrimoni

La unió sexual «s'ordena a l'amor conjugal de l'home i de la dona» (*Catecisme* 2360): és a dir, «es realitza de manera veritablement humana només quan és part integral de l'amor amb què l'home i la dona es comprometen totalment entre si fins a la mort»¹⁴.

¹⁰ Aquest aspecte de l'educació té avui una importància més gran que en el passat, ja que són molts els models negatius que presenta la societat actual (cf. Pontifici Consell per la Família, *Sexualitat humana: veritat i significat*, 8-XII- 1995, 47). «Davant una cultura que "banalitza" en gran part la sexualitat humana, perquè la interpreta i la viu de manera reductiva i empobrida, relacionant-la únicament amb el cos i el plaer egoista, el servei educatiu dels pares s'ha de basar sobre una cultura sexual que sigui veritable i plenament personal» (Joan Pau II, Ex Ap *Familiaris consortio*, 37).

¹¹ «**La santa puresa la dona Déu quan es demana amb humilitat**» (sant Josepmaria, *Camí*, 118).

¹² Concili Vaticà II, Const. *Gaudium et spes*, 25.

¹³ En diverses ocasions, el papa Joan Pau II s'ha referit a la necessitat de promoure una autèntica «ecologia humana» en el sentit d'aconseguir un ambient moral sa que faciliti el desenvolupament humà de la persona (cf. per exemple, enc. *Centesimus annus*, 1-V-1991, 38). Sembla clar que part de l'«esforç cultural» a què s'ha fet referència consisteix a mostrar que hi ha el deure de respectar unes normes morals en els mitjans de comunicació, especialment a la televisió, com a exigència de la dignitat de les persones. «**En aquests moments de violència, de sexualitat brutal, salvatge, hem de ser rebels. Tu i jo som rebels: no ens dona la gana de deixar-nos endur per aquests corrents, i ser unes bèsties. Volem comportar-nos com a fills de Déu, com a homes o dones que tracten el seu Pare que està en el Cel i vol ser molt a la vora —a dins!— de cadascun de nosaltres**» (sant Josepmaria, *Forja*, 15).

¹⁴ Joan Pau II, *Familiaris consortio*, 11.

La grandesa de l'acte pel qual l'home i la dona cooperen lliurement amb l'acció creadora de Déu exigeix unes condicions morals estrictes, justament per la importància antropològica que té: la capacitat de generar una nova vida humana cridada a l'eternitat. Aquesta és la raó per la qual l'home no ha de separar voluntàriament les dimensions unitiva i procreativa d'aquest acte, com és el cas de la contracepció¹⁵.

Els esposos castos sabran descobrir els moments més adequats per viure aquesta unió corporal, de manera que reflecteixi sempre, en cada acte, el do de si que significa¹⁶.

A diferència de la dimensió procreativa, que pot ésser actualitzada de manera veritablement humana només a través de l'acte conjugal, la dimensió unitiva i afectiva pròpia d'aquest acte pot i ha de manifestar-se de moltes altres maneres. Això explica que si, per determinades condicions de salut o d'un altre tipus, els esposos no poden realitzar la unió conjugal, o decideixen que és preferible abstenir-se temporalment (o definitivament, en situacions especialment greus) de l'acte propi del matrimoni, poden i han de continuar actualitzant aquest do de si, que fa créixer l'amor veritablement personal, del qual la unió dels cossos n'és manifestació.

5. La castedat en el celibat

Déu crida alguns a que visquin la vocació a l'amor d'una manera particular, en el celibat apostòlic¹⁷. La manera de viure la vocació cristiana en el celibat apostòlic suposa la continència¹⁸. Aquesta exclusió de l'ús de la capacitat generativa no significa de cap manera l'exclusió de l'amor o de l'afectivitat¹⁹. Al contrari, la donació que es fa lliurement a Déu d'una possible vida conjugal, capacita la persona per estimar i donar-se a molts altres homes i dones, ajudant-los al seu torn a trobar Déu, que és la raó d'aquest celibat²⁰.

Aquesta manera de vida ha de ser considerada i viscuda sempre com un do; ningú pot arrogar-se la capacitat de ser fidel al Senyor en aquest camí sense l'auxili de la gràcia.

6. Pecats contra la castedat

A la castedat s'oposa la luxúria, que és «un desig desordenat o una fruïció il·lícita del plaer veneri. El plaer sexual és moralment desordenat quan és recercat per ell mateix, aïllat de les finalitats de procreació i d'unió» (*Catecisme* 2351).

Atès que la sexualitat ocupa una dimensió central en la vida humana, els pecats contra la castedat són sempre greus per la matèria, i per tant, fan perdre l'herència del regne de Déu (cf. *Ef* 5, 5). Poden ser lleus, però, quan hi manca advertència plena o consentiment perfecte.

¹⁵ També en la fecundació artificial es produeix una ruptura entre aquestes dimensions pròpies de la sexualitat humana, com ensenya clarament la instrucció *Donum vitae* (1987).

¹⁶ Com ensenya el Catecisme, el plaer que es deriva de la unió conjugal és quelcom bo i volgut per Déu (cf. *Catecisme* 2362).

¹⁷ Encara que la santedat es mesura per l'amor a Déu i no per l'estat de vida -cèlibe o casat-, l'Església ensenya que el celibat pel regne del Cel és un do superior al matrimoni (cf. Concili de Trento : DS 1810; 1 *Co* 7, 38).

¹⁸ No es tractarà aquí del celibat sacerdotal, ni de la virginitat o celibat consagrat. En tot cas, des del punt de vista moral en totes aquestes situacions es requereix la continència total.

¹⁹ No tindria cap sentit sostenir que el celibat és «antinatural». El fet que l'home i la dona es poden complementar, no vol dir que es completin, perquè tots dos són complets com a persones humanes.

²⁰ Parlant del celibat sacerdotal, però es pot estendre a tot celibat pel regne del Cel, Benet XVI explica que no es pot comprendre en termes merament funcionals, ja que en realitat «representa una especial configuració amb l'estil de vida del propi Crist» (Benet XVI, Ex Ap *Sacramentum caritatis*, 24).

El vici de la luxúria té moltes i greus conseqüències: la ceguesa de la ment, per la qual es fa fosc el nostre fi i el nostre bé, la debilitació de la voluntat, que es fa gairebé incapaç de qualsevol esforç, arribant a la passivitat, a la desgana en la feina, en el servei, etc. , l'afecció als béns terrenals que fa oblidar els eternals, i finalment es pot arribar a l'odi a Déu, que apareix al luxuriós com el major obstacle per satisfer la seva sensualitat.

La masturbació és l'«excitació voluntària dels òrgans genitals a fi de treure'n plaer veneri» (*Catecisme* 2352). «Tant el Magisteri de l'Església, d'acord amb una tradició constant, com el sentit moral dels fidels, han afirmat sense cap dubte que la masturbació és un acte intrínsecament i greument desordenat»²¹. Per la seva mateixa naturalesa, la masturbació contradiu el sentit cristià de la sexualitat que és al servei de l'amor. Com que és un exercici solitari i egoista de la sexualitat, privat de la veritat de l'amor, deixa insatisfet i condueix al buit i al disgust.

«La fornicació és la unió carnal fora del matrimoni entre un home i una dona lliures. És greument contrària a la dignitat de les persones i a la sexualitat humana, naturalment ordenada al bé dels esposos, i a la generació i educació dels fills» (*Catecisme* 2353)²².

L'adulteri «designa la infidelitat conjugal. Quan un home i una dona, dels quals almenys un és casat, estableixen entre ells una relació sexual, ni que sigui efímera, cometem un adulteri» (*Catecisme* 2380)²³.

Així mateix són contràries a la castedat les converses, mirades, manifestacions d'afecte cap a una altra persona, també entre promesos, que es realitzen amb desig libidinós, o són una ocasió pròxima de pecat que es busca o no es rebutja²⁴.

La pornografia -exhibició del cos humà com a simple objecte de concupiscència- i la prostitució -transformació del propi cos en objecte de transacció financera i de gaudi carnal- són faltes greus de desordre sexual, que, a més d'atemptar a la dignitat de les persones que les exerciten, constitueixen una xacra social (cf. *Catecisme* 2355).

«La violació és l'entrada per efracció, amb violència en la intimitat sexual d'una persona. És un atemptat contra la justícia i contra la caritat. La violació fereix profundament el dret de cadascú al respecte, a la llibertat i a la integritat física i moral. Crea un perjudici greu, que pot marcar la víctima per a tota la vida. Sempre és un acte intrínsecament dolent. Encara és més greu la violació comesa pels pares (cf. incest) o pels educadors amb els infants que els són confiats» (*Catecisme* 2356).

«Els actes homosexuals són intrínsecament desordenats», com ha declarat sempre la Tradició de l'Església²⁵. Aquesta neta valoració moral de les accions no porta ni

²¹ Congregació per la Doctrina de la Fe, decl. *Persona humana*, 29-XII-1975, 9.

²² La unió lliure o cohabitació sense intenció de matrimoni, la *unió a prova* quan hi ha intenció de casar-se, i les *relacions prematrimonials*, ofenen la dignitat de la sexualitat humana i del matrimoni. «Són contràries a la llei moral: l'acte sexual ha de tenir lloc exclusivament dintre el matrimoni, fora d'ell constitueix sempre un pecat greu i exclou de la comunió sacramental» (*Catecisme* 2390). La persona no es pot «prestar» sinó només donar lliurement, una vegada i per sempre.

²³ Crist condemna fins i tot el desig de l'adulteri (cf. *Mt* 5, 27-28). En el Nou Testament es prohibeix absolutament l'adulteri (cf. *Mt* 5, 32, 19, 6; *Mc* 10, 11; 1 *Co* 6, 9-10). El *Catecisme*, parlant de les ofenses contra el matrimoni, enumera també el divorci, la poligàmia i l'anticoncepció.

²⁴ «Els promesos han de viure la castedat en la continència. Han de veure en aquesta situació de prova una descoberta del respecte mutu, un aprenentatge de la fidelitat i de l'esperança de rebre's l'un i l'altre de Déu. Reservaran per al temps del matrimoni les manifestacions de tendresa específiques de l'amor conjugal. S'ajudaran mútuament a créixer en la castedat» (*Catecisme* 2350).

²⁵ Congregació per la Doctrina de la Fe, decl. *Persona humana*, 8. «Són contraris a la llei natural. Tanquen l'acte sexual al do de la vida. No procedeixen d'una complementarietat afectiva i sexual veritable. No es poden aprovar en cap cas » (*Catecisme* 2357).

mínimament a prejudicar les persones que presenten tendències homosexuals²⁶, ja que no poques vegades la seva condició suposa una difícil prova²⁷. També aquestes persones «són cridades a la castedat. Amb les virtuts de domini educadores de la llibertat interior, de vegades amb el suport d'una amistat desinteressada, amb l'oració i la gràcia sacramental, poden apropar-se gradualment i resoltament –i així ho han de fer- a la perfecció cristiana» (*Catecisme* 2359).

Pablo Requena

Bibliografia bàsica

Catecisme de l'Església Catòlica, 2331-2400.

Benet XVI, enc. *Deus caritas est*, 25-XII-2005, 1-18.

Joan Pau II, Ex Ap *Familiaris consortio*, 22-XI-1981.

Lectures recomanades

Sant Josepmaria, Homilia *Perquè veuran Déu*, a *Amics de Déu*, 175-189; *El matrimoni, vocació cristiana*, a *És Crist que passa*, 22-30.

Congregació per a la Doctrina de la Fe, decl. *Persona humana*, 29-XII-1975.

Congregació per a l'Educació Catòlica, *Orientacions educatives sobre l'amor humà*, 1-XI-1983.

Pontifici Consell per a la Família, *Sexualitat humana: veritat i significat*, 8-XII-1995.

Pontifici Consell per a la Família, *Lexicon de termes ambigus i discutits sobre família, vida i qüestions ètiques* (2003) (d'especial interès per als pares i educadors la veu *Educació sexual* d'Aquilino Polaino-Lorente).

²⁶ L'homosexualitat es refereix a la condició que presenten aquells homes i dones que senten una atracció sexual exclusiva o predominant cap a les persones del mateix sexe. Les possibles situacions que es poden presentar són molt diferents, i per tant s'ha de ser molt prudent a l'hora de tractar d'aquests casos.

²⁷ «Un nombre no negligible d'homes i dones presenten tendències homosexuals pregones. Per a la majoria d'ells és una prova. Cal acollir-los amb respecte, compassió i delicadesa. Cal evitar, amb ells, tot senyal de discriminació injusta. Aquestes persones són cridades a realitzar la voluntat de Déu en la seva vida, i, si són cristianes, a unir al sacrifici de la creu del Senyor les dificultats que poden trobar pel fet de la seva condició» (*Catecisme* 2358).